

Yorum (Görüş)

Bir Kartpostalla Geçmişe Yolculuk

A Journey to the Past with a Postal Card

Oğuz Dicle

Prof. Dr., Dokuz Eylül Üniversitesi Tıp Fakültesi, Radyoloji Anabilim Dalı, İzmir, Türkiye

Öz

Bu makale iki kartpostal üzerinden 1950'li yılların başında Cumhuriyet politikalarının hayata geçirildiği Burdur'daki kentsel dönüşümün öyküsünü ve yaşadığı kültürel değişimi, yazarın kişisel yaşamındaki izdüşümleriyle ele almayı amaçlamaktadır.

Anahtar sözcükler: Burdur, 1950'li yıllar, sosyokültürel yaşam

Abstract

This article aims to explore the story of urban transformation and the cultural changes experienced in Burdur during the early 1950s, when Republican policies were implemented. It examines these events through the lens of two postcard and reflects on their echoes in the author's personal life.

Keywords: Burdur, 1950s, sociocultural life

Giriş

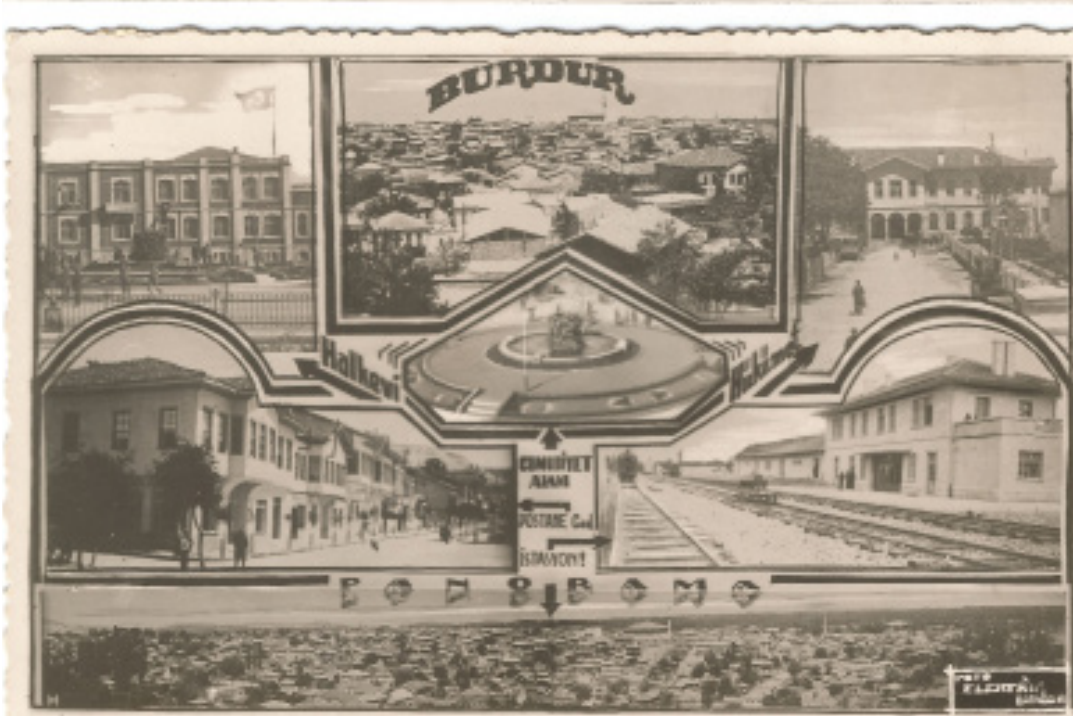
Bir müzayedede rastlayıp aldım. Memleketimden efemera örnekleri. Birbirinin aynı ancak farklı kenar kesimli ve farklı kişiler tarafından kullanılmış iki kartpostal (Resim 1 ve 4). Düz kenarlı olanı, yazanı, göndereni ve posta tarihi ile oldukça zengin bilgilere sahip. İmzasından doktor olduğu ve adının ilk harfi H olan birinden karısı Sabiha Ertekin'e 19 Eylül 1952 günü Burdur'dan yazılmış ve postalanmış bir kartpostal (Resim 2). Dolma kalemle ve hayranlık uyandıracak güzellikte bir el yazısı ile yazılmış notta doktor bey, eşine dün akşamdan beri Burdur'da olduğunu, buraya gelen bir taksi bulduğundan öncelikle Burdur'a geldiğini, öğleden sonra ise Isparta'ya geçeceğini haber ediyor. Kısa not, karısının, çocukları olduğunu tahmin edebileceğimiz Mine ve Emre'nin gözlerinden öperek devam ediyor. Son olarak da Melek Abla'ya selam iletiliyor. Kartpostaldaki adresten Ertekin Ailesinin İstanbul Erenköy'deki Kavisli Sokak 1 numarada yaşadıklarını da öğreniyoruz. Üzerindeki damgalardan kartpostalın Burdur'da 18 Eylülde teslim alındığını, 21 Eylül günü Erenköy postanesine ulaştığı anlaşılıyor. Kartpostalda dönemin, Atatürk'ü devlet adamı görüntüsünde veren 10 kuruşluk bir pul kullanılmış.

Geliş Tarihi / Received: 06.07.2025 **Kabul Tarihi / Accepted:** 04.08.2025 **Yayın Tarihi / Published:** 22.08.2025

Sorumlu Yazar / Correspondence: Oğuz Dicle **Eposta:** odicle59@gmail.com

Sorumlu Editör / Handling Editor: Nuray Özgülner

Atıf için / Suggested Citation: Dicle, O. (2025). Bir Kartpostalla Geçmişe Yolculuk. *Sosyal Bilimler ve Sağlık Bülteni (SoSa)*, YAZ(15), 79-83.

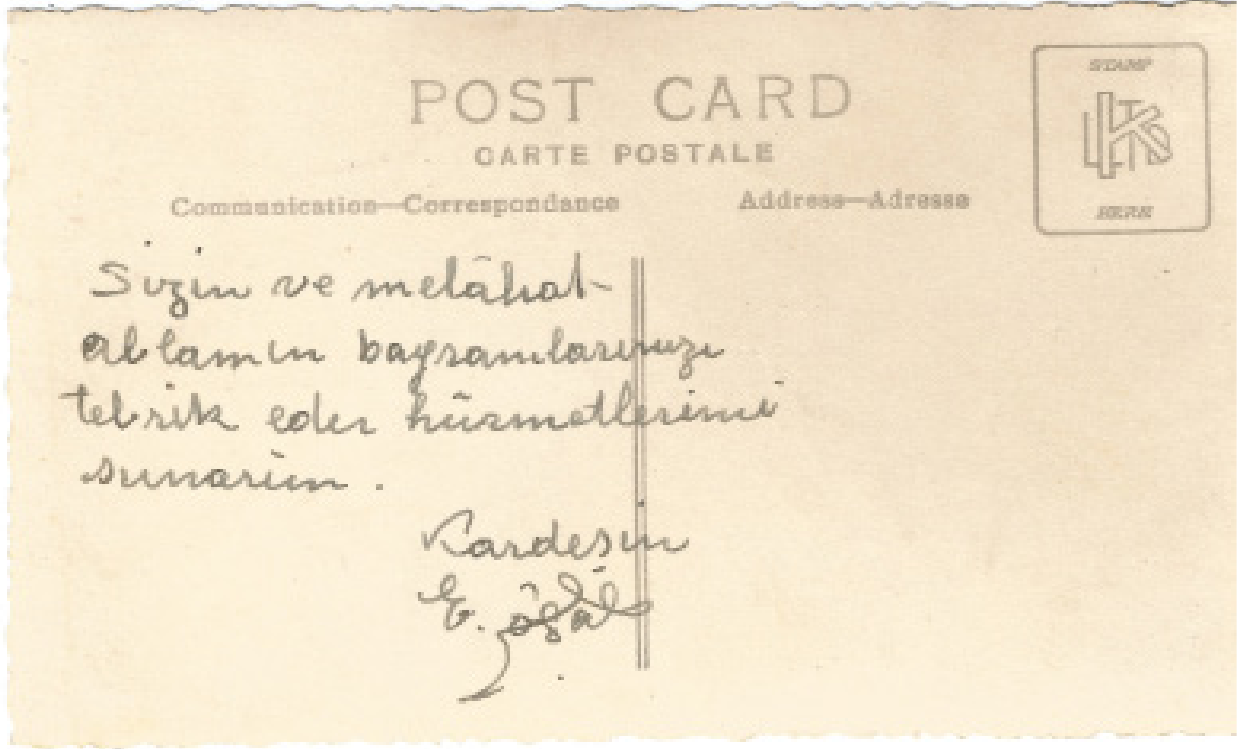

Resim 1. İlk kartpostalın ön yüzü

Resim 2. İlk kartpostalın arka yüzü

İkinci kartpostal ise sadece bir bayram tebriği olarak yazılmış. Kenarları tırtıllı kesimle süslenmiş bu kartpostalda üzerinde posta işaretleri ya da pul yok (Resim 3) . Büyük olasılıkla bir mektup zarfında gitmiş. E.Öçal olarak okunan imza üzerindeki “kardeşin” yazısı, yazar ve muhatabı hakkında ipuçları veriyor.

Resim 3. İkinci kartpostalın arka yüzü

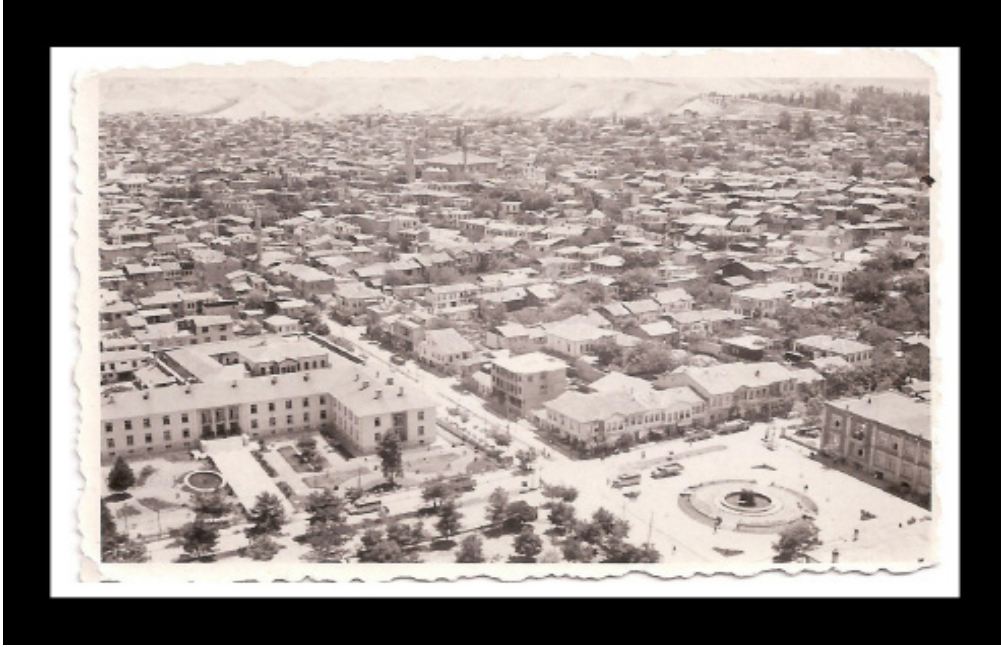
Kartpostalın görseli ise heyecan verici ayrıntılarla dolu. (Resim 4) O dönemde Burdur için en önemli mekan ve yapılar bir araya getirilmiş. Üç sıralı bir tasarımdan oluşan görselin merkezinde elması çağrıştıran bir çerçeve içinde Cumhuriyet alanını görüyoruz. Üst sırada sol başta Halkevi Binası yer alıyor. Şehrin merkezinde yer alan binanın 22 Şubat 1935'te açıldığı biliniyor. Konuyla ilgili bir kaynaktan 500-700 kişi alan bir salonu, eski yeni 8924 ciltten ibaret muazzam bir kitap koleksiyonu, 7 eleman ve 20 aletten oluşan bir bandosu, 2 piyano, 2 keman, 1 akordeon, 1 sazı ve dekoru itibarıyla de oldukça zengin bir kültürel varlığı olduğunu öğreniyoruz. Halkevi binasında biri göndere, diğeri bir pencere sövesine asılmış iki bayrak var. Bayraktaki ay ve yıldız formları henüz günümüz standartlarını taşıyor. Çekim anında fotoğraf karesine girenlerin tümü erkek ve hepsinde şapka olduğu görülüyor. Bina önündeki havuzlu peyzaj oldukça başarılı. Halkevinin bende kalan en önemli izi 60'lı yıllarda orada izlediğim tiyatrodur. Yaşamımın ilk tiyatrosuydu ve Kral Lear oynanıyordu. Kartpostalın üst sırasında ortada olasılıkla Oluklaraltı semtinden çekilmiş genel bir şehir görüntüsü yer alıyor. Fotoğrafı yazının sonu da daha geniş olarak değerlendireceğiz.

Kartın sol üst köşesine Burdur Hükümet Konağının bir fotoğrafı yerleştirilmiş. Geniş bahçesiyle görseelliği zenginleşen iki katlı kamusal yapı Cumhuriyet'in ilanı ile birlikte oluşan yeni imar faaliyetlerinin bir parçası olarak 1942 yılında başlatılan ikinci program sürecinde inşa edilmiş. İnşa yılı 1949. Kartpostalın basıldığı dönemde oldukça yeni bir bina olarak hayal edebiliriz. Bina, mimari özellikleri nedeniyle II. Ulusal Mimarlık Dönemi yapılarından sayılıyor. Konuyu araştırırken rastladığım bir tez çalışması oldukça ayrıntılı bilgiler içeriyor (Kalkan & Şimşek Tolacı, 2022). Koruma altına alınmış olan bina günümüzde de işlevini sürdürüyor. Fotoğrafa odaklanarak baktığımızda bina önünde bir faytonun beklediği, ana kapıya giden yol üzerinde, park halinde, solda bir kamyon sağda bir silindir makinesinin durduğu görülüyor. Fötr şapkası, uzun pardösüsü ile konağa doğru yürüyen beyefendi önemli bir görüşmeye gidiyor olabilir mi?

Gelelim ikinci sıradaki fotoğraflara. Bu sırada yer alan iki fotoğraftan soldaki Postane Caddesine ait. Günümüzdeki adı Gazi Caddesi. Kentin merkezindeki önemli caddelerden biri. Bu evler çoğunlukla şehrin en varlıklılarının oturduğu evlerdi ve 60'lı yıllardaki büyük bir yangınla önemli oranda yok oldular. Bu sırada sağda görülen fotoğraf ise Burdur Tren İstasyonuna ait. Burdur Garı, günümüzde Burdur'un Merkez Burç Mahallesi'nde yer alan TCDD'ye ait hemzemin ana tren istasyonu. TCDD tarafından inşa edilerek 1 Ekim 1936'da hizmete giren istasyon bir son durak niteliğinde. Lojmanları, çalışanları ve sonraki yıllarda kafe işletmeleriyle şehrin önemli sosyal merkezlerinden biri olmayı hak ediyor. Uzun yıllar işletme dışı kalan istasyonun yeniden faaliyete geçmesi de sevindirici bir gelişme oldu. Fotoğraf yakında gelecek bir treni beklerken çekilmiş olabilir. Zira istasyon peronunda sadece üniformalı görevliler ve balkonda iki kişinin sohbetini izliyoruz. Perona yakın boş bırakılmış hat treni beklerken, paralel hatta bir dekovil aracı park edilmiş halde izleniyor. Çocukluk anılarımızda en az tren vagonları ve lokomotifleri kadar iz bırakan dekovil araçları. İstasyondan bende kalan bir başka iz de lokomotiflerin yönünü değiştirmeye yarayan ve dairesel olarak dönen dev çarklı mekanizmasıydı. Rahmetli Dayım öğretmen Kemal Men istasyona giden ana caddenin şimdinin piyasa caddesi denilen işlek caddelerinden biri olduğunu anlatır, çok sevdiği atı ile genç kızların bakışları arasında bu caddede attığı voltalardan söz ederdi.

Kartpostalımızdaki gezintiyi alt sıradaki panoramik Burdur fotoğrafı ile bitirelim. Kentlerin panoramik fotoğraflarının çekilmesi 19. yüzyılda başladı. Bir anlamda uydu fotoğrafçılığının öncüsü sayılır. Yüksek bir tepeden çekilen bu fotoğraflar kentlerin tarihsel değişimlerini karşılaştırmak açısından çok önemli. Fotoğrafta 1955 yılında açılışı yapılacak olan Şeker Fabrikası henüz yerini almamış. Burdur'un o yıllarını uçaktan alınmış bir başka fotoğraf ile de canlandırabiliyoruz (Resim 4). Özellikle 70'li yıllardan sonra şehrin yapılaşmasında büyük bir hızlanma yaşandı. İlerleyen yıllarda, göl ile şehir arasındaki zengin bağ ve bahçeleri, kent içindeki yoğun ağaçları,

tek katlı kiremit çatılı evleri ile oldukça naif ve bir o kadar da masum bu küçük şehir, birçok benzeri gibi, çarpık bir kentleşmeyle betona teslim oldu. Burdur'daki yıllar içindeki değişimi yansıtan bir başka kaynak da 2016'da Dr. Metin Özata ve arkadaşları tarafından yayınlandı (Özata 2016).

Resim 4. İkinci kartpostalın ön yüzü

Bitirirken bir de küçük not. Kartpostalın alt sağ köşesindeki bilgiden fotoğrafların Foto Elektrik tarafından hazırlandığı anlaşılıyor. Foto Elektrik hakkında şimdilik yeterli veri elde edemedim. Burdur fotoğrafçıları iyi bir araştırma konusu olabilir.

Sonuç

Doktor Ertekin şehre ne amaçla geldi, nerede kaldı, hangi otelde ya da evde kaldı bilemeyiz? Ancak iyi ki de bu kartpostalı yazıp tarihe bir not düşmüş. Böylelikle aradan geçen üç çeyrek yüzyıl sonra bizi de bir zaman yolculuğuna çıkardı. Kartpostal deyip geçmemekte yarar var, belki de bir şehrin ruhu kartpostallarda yaşamaktadır.

Kaynakça

- Kalkan, Ç., & Şimşek Tolacı, S. (2022). An Example of The Contribution of Early Republic Architecture To National Identity: Burdur Government Housing Building. *Journal of Spatial Planning and Design*, 2(1), 42–69. <https://doi.org/10.53463/splandes.202200144>
- Özata, M. (2016). *Burdur Tarihi ve Anılar*. Burdur Ticaret ve Sanayii Odası Yayınları.